

Prof. dr hab. Alicja Stępień-Kuczyńska

Uniwersytet Łódzki

RECENZJA

dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego doktora Arkadiusza Lewandowskiego ubiegającego się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji

Informacja o Habilitancie:

Doktor Arkadiusz Lewandowski ukończył studia politologiczne w roku 2009 na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, temat pracy magisterskiej: *Rola środowisk konserwatywnych w Akcji Wyborczej Solidarność w latach 1997-2001*, promotor prof. dr hab. Witold Wojdyło. W roku 2013 na tym samym wydziale uzyskał tytuł doktora w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce, tytuł rozprawy doktorskiej: *Akcja Wyborcza Solidarność-Studium powstania i upadku ugrupowania koalicyjnego*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Witolda Wojdyła.

Pracę zawodową w szkolnictwie wyższym rozpoczął w roku 2013 w Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu, następnie w latach 2014-2016 był zatrudniony w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Płocku, zaś w latach 2016-2020 pracował na stanowisku adiunkta w Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku obecnie Akademia Mazowiecka w Płocku w Zakładzie Nauk o Polityce i Administracji; od 2020r do chwili obecnej jest zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Teorii Polityki i Zarządzania Sferą Publiczną na Wydziale Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

12. 01. 2024

12. 01. 2024
podpis

Ocena osiągnięć naukowych Habilitanta w związku z art. 219 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2020r. poz.85 z późn. zm.) w związku z ubieganiem się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Przedmiotem oceny jest przedstawiony przez Habilitanta cykl **14 publikacji** powiązanych ze sobą tematycznie, zatytułowanych: *Kryzys demokracji liberalnej w Polsce jako środowisko populistycznej polityki Prawa i Sprawiedliwości*.

Na wyżej wymieniony cykl składa się **13 artykułów monograficznych**, oraz **jeden rozdział** w monografii zbiorowej, które zostały **opublikowane w latach 2012-2023**; trzy artykuły zostały przygotowane we współautorstwie, cztery z publikacji zostały opublikowane w języku angielskim. Wszystkie publikacje były recenzowane. Rozdział: *Wokół pojęcia wroga- między antagonistyczną a agonistyczną wizją polityki* ukazał się w monografii zbiorowej: *Ponowoczesność w poszukiwaniu nowej wizji polityki*, red. B. Michalak, Ł. Dominiak, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2012, przed obroną doktoratu Autora.

Artykuły zostały opublikowane w czasopismach w przeważającej części politologicznych: „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, „Polityka i Społeczeństwo”, „Teoria Polityki”, „Świat Idei i Polityki”, „Horyzonty Polityki”, „Historia i Polityka”, „Polityka i Społeczeństwo”, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis”, „Etnopolitics”, „Annales UMCS, Sectio K”, jak również „Przegląd Sejmowy”, „Dyskurs i Dialog”. Zdecydowana ilość recenzowanych publikacji ukazała się w latach 2020-2023. Jeden z artykułów ma charakter recenzyjny (*Roger Eatwell, Matthew Goodwin, Narodowy populizm. Zamach na liberalną demokrację*, Wydawnictwo Sonia Draga), Katowice 2020 zamieszczony w „Świecie Idei i Polityki” w roku 2021, t.20.

Zagadnienia podjęte przez Habilitanta w wyżej wymienionych publikacjach stanowią ważny obszar rozważań politologów w naszym kraju (m.in. A. Antoszewski, R. Herbut, W. Sokół, K. Sobolewska-Myślik, M. Żmigrodzki a także T. Bojarowicz). Habilitant wykazał się dogłębną znajomością podejmowanej w literaturze problematyki. Na uwagę zasługuje dążenie przez Autora do precyzji terminologicznej, jako niezbędnej dla Jego rozważań, co w kwestiach relacji między kryzysem demokracji liberalnej a zjawiskami praktyki działań populistycznej partii jest szczególnie istotne. Jakkolwiek problematyka kryzysu demokracji, w jej odstonie liberalnej, od dawna jest w centrum zainteresowania politologów, to od kilku lat staje się ważną częścią

dyskursu publicznego w państwach regionu Europy Środkowej i Wschodniej. Przytoczmy choćby liczne prace Iwana Krastieva i jego wypowiedzi odnoszące się do kwestii procesu demokratyzacji, tranzycji systemowej, czy ostatnio konsekwencji kryzysu demokracji liberalnej (m.in. I.Krastev, S.Holmes, *The Light that Failed A Reckoning*, 2019). Dr A. Lewandowski przeprowadza w swoich publikacjach liczne analizy odnoszące się do procesów demokratyzacji i ich konsekwencji społeczno-politycznych w państwach naszego regionu, a przede wszystkim w Polsce. Nie ulega wątpliwości, że procesy demokratyzacyjne, na co zwraca uwagę Habilitant, należy rozpatrywać w powiązaniu ze sferą przemian ekonomicznych, społecznych. Ważne są badania i przemyślenia Autora, w którym wskazuje On na przyczyny tych procesów, mających swe źródło w tranzycji i transformacji systemowej. Procesy demokratyzacyjne rozumiane są słusznie przez Autora, nie tylko w odniesieniu do działań instytucjonalno-prawnych, ale w całokształcie systemowym tj. w otoczeniu społeczno-kulturowym, zmian świadomościowych, następujących ze szczególną dynamiką, tak w relacjach wewnątrzsystemowych, jak i w odniesieniu do zmian zachodzących w otoczeniu zewnętrznym systemu. Zjawiska kryzysowe obserwowane i analizowane są przez politologów, a także socjologów czy ekonomistów od wielu lat w państwach zachodnich, stały się częścią także rzeczywistości państw naszego regionu. Wpływają one na jakość rządzenia, obniżenie poziomu elit politycznych, a w konsekwencji przyczyniają się do destabilizacji systemu demokratycznego. Istotną rolę odgrywa tu osłabienie relacji zachodzących między władzą a obywatelami, pogłębiające się podziały wśród obywateli, kryzys społecznego zaufania do elit politycznych. W tym kontekście należy podkreślić, że zjawiska kryzysu demokracji liberalnej w odniesieniu do państw naszego regionu, w tym i polskiego systemu politycznego, powinny stać się stałym przedmiotem politologicznych rozważań, zaś prace dr A. Lewandowskiego wpisują się w ten niezbędny obszar badań.

Szczególne znaczenie w dorobku Habilitanta mają rozważania odnoszące się do procesu zmian polskiego systemu politycznego w XXI wieku, zwłaszcza te dotyczące systemu partyjnego, w których skupia się nad rolą partii nurtu postsolidarnościowego. Autor koncentruje się na działaniach utworzonych w 2001r. dwu ugrupowań: Prawie i Sprawiedliwości i w mniejszym stopniu Platformie Obywatelskiej. Jako ważne osiągnięcie Habilitanta należy uznać politologiczne analizy dotyczące działalności Prawa i Sprawiedliwości w kadencji 2015-2023, w którym to okresie rządząca Koalicja Prawa i Sprawiedliwości i Solidarnej Polski, prowadziła

zdaniami Habilitanta, populistyczną politykę i odchodziła od demokratycznych standardów. Autor w szeregu swoich publikacji scharakteryzował te działania, wskazał na ich przyczyny i ukazał możliwe skutki, wpływające na degradację systemu politycznego. Jego zdaniem, ówczesne elity rządzące wykorzystując retorykę populistyczną, przyczyniły się, do swoistego „demontażu liberalnej demokracji w naszym państwie”. Prezentowanie tych zjawisk Autor z M. Polakowskim analizują, m.in. w artykule opublikowanym na łamach „Ethnopolitics”(2023) zatytułowanym: *Post-communist populism in Poland: the case of the Law and Justice party*. Autorzy wprowadzają do swych rozważań kategorię populistycznej polityki. Przyjmują z jednej strony tę kategorię jako narzędzie odnoszące się do sfery ideologii, powiązanej z obszarem kultury politycznej, z drugiej zaś z praktyką polityczną odnoszącą się do działań partii, zwłaszcza w jej wymiarze strategicznym, kształtowanym przez elity polityczne, głównie elity partyjne i liderów Prawa i Sprawiedliwości. Zasadnie Autor poddaje analizie, podejmowane m.in. przez I. Krastieva problemy politycznej imitacji. Habilitant zawarł swe przemyślenia w artykułach: *Polityczna imitacja jako źródło współczesnej kontrrewolucji w postkomunistycznej Europie-próba ujęcia teoriopolitycznego*, opublikowanym na łamach „Polityka i Społeczeństwo” 2021, czy też *Imitacja, deprawacja, kontrrewolucja... W poszukiwaniu nieoczywistych źródeł wojny plemion*, „Dyskurs i Dialog” 2021. Autor wskazuje na konsekwencje populistycznego oddziaływania na sferę kształtowania społecznej świadomości, w kontekście zmian cywilizacyjnych, globalizacyjnych, jak również wyraźnych zagrożeń i kryzysów, które powodują wśród obywateli poczucie destabilizacji, niepewności, brak poczucia bezpieczeństwa. Populistyczna retoryka, zdaniem Autora, natrafia zatem na podatny grunt w tych sytuacjach, w których instytucje systemu politycznego zostały rozregulowane poprzez permanentne działania polityków i ich nieuzasadnioną ingerencję w sferę wolności publicznej.

Interesujące w tym względzie są rozważania Autora zawarte w artykule min.: *Populistyczny wyborca jako obiekt demoliberalnego wykluczenia. Przyczynek do dyskusji*, „Dyskurs i Dialog” 2022. Konsekwencje prowadzonej polityki populistycznej Autor ukazuje z perspektyw działań partii w systemie, sferze parlamentarnej, uczestnictwa obywateli w życiu społeczno-politycznym, m.in.: *Zagrożona tożsamość jako element narodowego populizmu. Przypadek politycznego stylu Prawa i Sprawiedliwości*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica”, 2022, *Subiektywna deprivacja jako determinanta działań Prawa i*

Sprawiedliwości. Przypadek programu Polski Ład, „Polityka i Społeczeństwo” 2022. Na uwagę w tym obszarze zasługują wnioski, sformułowane przez Autora, w takich artykułach jak: *Endogenne źródła kryzysu demokracji liberalnej jako przedmiot badań*, „Horyzonty Polityki”, 2022, czy też: *Uwarunkowania politycznej kontestacji w perspektywie studiów nad kryzysem demokracji liberalnej* „Teoria Polityki” 2023, jak i w szeregu wcześniejszych wypowiedzi Autora, w tym zawarte w artykule, który ukazał się jeszcze w 2012r. zatytułowanym: *Wokół pojęcia wroga- między antagonistyczną a agonistyczną wizją polityki*, w monografii zbiorowej: *Ponowoczesność w poszukiwaniu nowej wizji polityki*, red. B. Michalak, Ł. Dominiak, Wydawnictwo Naukowe UMK. Dr A. Lewandowski stara się odpowiedzieć na pytanie w jaki sposób jest realizowana populistyczna polityka przez rządzących? Uzasadnia że jej prowadzenie może doprowadzić do destabilizacji systemów, tak w sensie instytucjonalnym, prawnym, jak i społecznym. Zasadnie konstatował, że w konsekwencji „kryzys zaufania do elit, który obserwujemy, może się przerodzić w kryzys zaufania do systemu”.

Autor zwraca uwagę także na obiektywne zjawiska występujące w otoczeniu wewnętrznym i zewnętrznym systemu politycznego, w tym powtarzające się kryzysy ekonomiczne, kryzysy migracyjne, zmiany demograficzne, zmiany w procesach komunikacji. Powyższe zagadnienia Autor odnosi do działalności i procesu rządzenia Prawa i Sprawiedliwości w latach 2015-2022, kreśląc założenia i realizację polityki populistycznej tej partii. Wskazuje On, że istotną rolę odgrywała w tej polityce krytyka liberalnych elit, anty-unijna retoryka i charakter działań, wreszcie budowa „zagrożonej tożsamości i kultury narodowej”. Szerzej na ten temat: *Post-communist populism in Poland: the case of the Law and Justice party*, „Ethnopolitics”, 2023; *Zagrożona tożsamość jako element narodowego populizmu*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica”, 2022, *Subiektywna deprywacja jako determinanta działań Prawa i Sprawiedliwości. Przypadek programu Polski Ład*, „Polityka i Społeczeństwo” 2022.

Wnioski:

Należy stwierdzić, że przedstawiony do oceny cykl artykułów zatytułowany: *Kryzys demokracji liberalnej w Polsce jako środowisko populistycznej polityki Prawa i Sprawiedliwości* jest tematycznie spójny, pod względem merytorycznym, metodologicznym są to publikacje wnoszące oryginalne rozwiązania do dotychczasowej literatury politologicznej. Nowatorstwo

publikacji recenzowanego cyklu odnosi się zwłaszcza do analizy wpływu populistycznej polityki Prawa i Sprawiedliwości i zjawisk kryzysu demokracji liberalnej w Polsce.

Recenzowany cykl publikacji spełnia wymagania ustawowe odnoszące się do stopnia doktora habilitowanego w zakresie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

Ocena innych prac naukowo-badawczych, publikacyjnych Habilitanta:

W zakresie innych publikacji dr A. Lewandowskiego należy wymienić: **1 monografię** zatytułowaną: *Akcja Wyborcza Solidarność. Centroprawica w poszukiwaniu modelu współpracy*, która ukazała się w Wydawnictwie Naukowym Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku w roku 2016, oraz we współautorstwie **1 monografię zbiorową** pod tytułem: *Między upodmiotowieniem a upolitycznieniem. Polski samorząd terytorialny w realiach (kryzysu) demokracji liberalnej po 1989 roku*, Wydawnictwo Państwowej Akademii Nauk Stosowanych we Włocławku, 2022. Ponadto w latach 2013-2022, Autor zamieścił **17 rozdziałów w monografiach zbiorowych**, które ukazały się w wydawnictwach naukowych uczelni akademickich oraz towarzystwa naukowego: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydawnictwo Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku, Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku, Wydawnictwo Athenae Gedanenses w Gdańsku, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Płockiego. Habilitant uczestniczył w **6 przedsięwzięciach współredakcji monografii zbiorowych**, które ukazały się w latach 2013-2022, z których należy wyróżnić publikację, która ukazała się nakładem Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: *Spory o modernizację i demokrację w XX i XXI wieku*, Toruń 2022, red. G. Radomski, M. Strzelecki, A. Lewandowski, M. Winclawska, pozostaje ona w głównym nurcie zainteresowań badawczych Habilitanta. Ponadto na dorobek dr A. Lewandowskiego składa się **6 opublikowanych artykułów**, które ukazały się w czasopismach politologicznych, bądź podejmujących problematykę politologiczną, **4 z nich zostały napisane w języku angielskim**, należy odnotować zwłaszcza artykuł: *Between Cooperation and Competition: Electoral Alliances of the Parliamentary Opposition in Poland during the 2018-2019 Series Three Elections*, który ukazał się w „Czech Journal of Political Science” w roku 2021. Habilitant **recenzował 6** publikacji głównie politologicznych, dla kilku czasopism. Tematyka wymienionych publikacji oscyluje wokół

problemów polskiego systemu partyjnego, zwłaszcza partii głównego nurtu, Autor podejmuje kwestie programowe partii, polityk szczegółowych, w tym kwestie kryzysu migracyjnego, bezpieczeństwa, problematyki edukacyjnej, samorządowej. Artykuły publikowane przez Habilitanta z jednej strony uszczegółwiają, jak również rozszerzają zagadnienia zgłoszone przez Autora we wniosku habilitacyjnym. Należy wyraźnie podkreślić, że także te publikacje, pozostają w głównym nurcie badań Autora odnoszącym się do procesów zmian zachodzących w polskim systemie politycznym poczynając od tranżycji systemowej w roku 1989.

W okresie podlegającej ocenie, Autor uczestniczył w licznych przedsięwzięciach naukowych także poza macierzystym ośrodkiem. Wskazują na to także podejmowane przez Niego działania odnoszące się do uczestnictwa w **ponad 40 konferencjach naukowych**, część z nich była zorganizowana poza miejscem pracy Autora, mam tu na uwadze konferencje zorganizowane w praktycznie we wszystkich ośrodkach akademickich naszego kraju, niektóre z nich miały charakter międzynarodowy. Habilitant wziął także czynny udział w Ogólnopolskich Kongresach Politologii w III Kongresie w Krakowie (2015), IV Kongresie zorganizowanym w Lublinie (2018) i V zorganizowanym we Wrocławiu (2022). Tematyka wystąpień Habilitanta generalnie pokrywała się z Jego zainteresowaniami badawczymi i dotyczyła kwestii polskiego systemu partyjnego, bezpieczeństwa.

Dr A. Lewandowski **brał też udział w organizacji 5 konferencji naukowych** organizowanych przez macierzyste uczelnie w latach 2017- 2023.

Należy też podkreślić aktywność Habilitanta w zakresie pozyskiwania grantów badawczych. W latach 2018-2019 był kierownikiem i wykonawcą grantu badawczego: *Opozycja parlamentarna w Polsce w dobie rywalizacji partii postsolidarnościowych Platformy Obywatelskiej i Prawa i Sprawiedliwości (2005-2015)*, grant realizowany w ramach Konkursu Prezydenta Miasta Płocka w ramach zdania: *Współpraca w wyższych uczelniach*. W roku 2019 był członkiem zespołu badawczego realizującego grant: *Wielopoziomowa weryfikacja teorii adaptacji partii politycznych-przypadek Polski* finansowanego przez NCN realizowanego na Uniwersytecie Warszawskim, kierownik projektu prof. W. Gagątek. Swoją wiedzę i doświadczenia badawcze, eksperckie Habilitant wykorzystał także w uczestnictwie w **2 grantach środowiskowych** realizowanych w latach 2017-2022: Towarzystwa Naukowego Płockiego, oraz Ośrodka Badań Nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Jako ekspert

brał udział w projekcie: *Ethnics and Integrity in Politics* współrealizowanym przez Uniwersytet w Lizbonie (2020).

Dr Lewandowski jest członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, zaś od 2020r. założycielem i prezesem oddziału PTNP, członkiem Towarzystwa Naukowego Płockiego, od 2019r. jest prezesem zarządu tego Towarzystwa.

Od marca 2023r. jest zastępcą redaktora naczelnego czasopisma „Dyskurs i Dialog” oraz uczestniczy w zespołach redakcyjnych kilku innych czasopism krajowych.

Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych, popularyzujących wiedzę:

W zakresie działalności dydaktycznej dr A. Lewandowskiego należy podkreślić, iż w każdym miejscu pracy prowadził On zajęcia dydaktyczne odpowiadające wykształceniu i prowadzonym badaniom. Różnorodne zajęcia dydaktyczne dotyczyły problematyki politologicznej, szczególnie systemu politycznego, bezpieczeństwa, a także doktryn politycznych i historii. Był **promotorem w 40 pracach licencjackich**, a także recenzentem w kilkudziesięciu pracach licencjackich.

W trakcie pracy zawodowej na uczelniach powierzano Jemu szereg funkcji kierowniczych: kierownika Zakładu Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie w Mazowieckiej Uczelni Publicznej (2016-2020), w latach 2017-2018 w tejże uczelni pełnił obowiązki prodziekana Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych, zaś w latach 2018-2020 był dyrektorem Wydawnictwa Naukowego Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku. Po przeniesieniu do Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy pełni funkcję pełnomocnika dziekana ds. ewaluacji działalności naukowej. Na uczelni jest też członkiem Rady Naukowej Wydziału, Rady kierunku politologia, oraz jest przewodniczącym Rady kierunku zarządzanie sferą publiczną. Powierzano mu obowiązki opiekuna kierunku studiów, praktyk studenckich oraz sekretarza w komisji przewodu doktorskiego na macierzystej uczelni. Za działalność swą był nagradzany przez władze Uczelni.

W zakresie popularyzacji wiedzy należy wymienić aktywność Habilitanta przy organizacji działań w środowisku młodzieży i studentów „Płockich debat o polityce i bezpieczeństwie”, temu służyły także spotkania ze znanymi politologami organizowane z ramienia PTNP, należy zauważyć znaczną aktywność wieloletnią Habilitanta w ramach Towarzystwa Naukowego Płockiego, jak również działania w ramach Bydgoskiego Festiwalu Nauki.

Rekapitulacja:

Należy stwierdzić, że obszar prowadzonych badań przez dr A. Lewandowskiego jest realizowany w naukach o polityce i administracji. Przedstawiony do recenzji tematyczny cykl artykułów zatytułowany: *Kryzys demokracji liberalnej w Polsce jako środowisko populistycznej polityki Prawa i Sprawiedliwości* jest tematycznie spójny, metodologicznie i merytorycznie odpowiada wymaganiom stawianym pracom na stopień doktora habilitowanego. Niewątpliwie przyrost wiedzy jaki nastąpił od momentu uzyskania stopnia doktora aż do chwili obecnej jest znaczący, świadczy o wkładzie Habilitanta w badania dyscypliny nauk o polityce i administracji. Dotychczasowe osiągnięcia wymagać będą w przyszłości zwrócenia przez dr Lewandowskiego uwagi na pogłębianie współpracy międzynarodowej, poszerzanie tej współpracy i dążenie do umiędzynarodowienia własnych dokonań naukowo-badawczych. Należy wyróżnić działalność organizacyjną dr Lewandowskiego zwłaszcza na rzecz środowiska regionu.

Uważam, że osiągnięcia naukowe, badawcze, publikacyjne, dydaktyczne i organizacyjne odpowiadają wymaganiom ustawowym. Opowiadam się za przyznaniem doktorowi Arkadiuszowi Lewandowskiemu stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

9.01. 2024 r.

